

חולין נז

עניין: נמלה - אשר אין לה קצין שוטר ומושל

מהר"ל ח"א

והיה רבי שמעון בן חלפתא בוחן בהם עד שימצא בהם שהמין נמשך הנהגותיהם אחר [הסדר] עם שאין להם מלך. וזה שאמר דפריס גלימא וכו', כי כאשר ראה פעולותיהם במהירות יותר מן הראוי, אמר אלו היה במין הזה מלך לא היה הנהגתם כל כך במהירות, כי המהירות אינו סדר וכאלו אין להם מלך, וכל איש הישר בעיניו יעשה, ולכך [היה] גזור [על] מעשיהם שהם עושים שאין להם הרמנא דמלכא כלומר שאין נמשך עניניהם כאלו היה להם מלך, ומקשה על זה אף אם גזור הנהגותיהם שיש להם מהירות, ואין עניניהם כל כך מסודר, הלא ענין המלכות אינו חייב שיהיה תמיד על ענין אחד. כי לפעמים לא נמצא המלך ומתבטל דבר המלכות עד שחוזר אל מה שהיה בראשונה, וא"כ אע"ג כי בזמן מה הנהגותיהם נמצא בהם דבר זה אין ראייה שאין להם מלך כי הוא לפי הזמן ולפי השעה ושמא אותה שעה אין הנהגותיהם נמשך אחר סדר המלכות. ועוד שמא מלכם בהדייהו הוה פי' כי הטבע שלהם נמשך אחר המלכות לגמרי עד שמלכם נחשב עמהם תמיד, ולכך פועלים כמו המלך שפעולתו במהירות ובחוזק, ולכך אע"ג שמתחייב מפעולתם דבר זה שאמר שעושים בלא הרמנא דמלכא, דבר זה מחמת שנחשב כח המלכות עמהם. ולפיכך אי אפשר לעמוד על דברים אלו מצד המורגש, רק שצריך לסמוך על שלמה שאמר זה ברוח הקודש, אבל לעמוד על דברים אלו מצד המוחש דבר זה אינו כי העיון בזה אין לסמוך עליו כלל כי א"א דבר זה.

(שם נ"ו ע"ב). אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקו בדברים היה וכו' מאי עסקו בדברים אמר רב משרשיא דכתיב לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה אמר איזיל אחזי אי ודאי הוא דלית להו מלכא אזל בתקופת תמוז פרסיה לגלימא אקינא דשומשמני נפק אתא חד מינייהו אתנת ביה סימנא אמר להו נפל טולא נפקו ואתו דלייה לגלימא נפל שמשא נפלו עליה וקטלוה אמר ש"מ לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליבעי אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ודילמא מלכא הוה בהדייהו וכו' א"נ בין מלכא למלכא הוה דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה אלא סמוך אהימנותיה דשלמה.

אשר אין לה קצין ושוטר וכו'. יש לך לדעת ולהבין, כי חכמים דברו דבריהם במושכל ולא הלכו אחר המוחש הגשמי, כי דבר זה אין ראוי לחכמים במה שהם חכמי' שיהיו עניניהם במוחש, רק כל עניניהם במושכל. ויש לדעת כי הש"י ברא המינים ונוהגים עניניהם אחר המושכל הראוי ולא שידעו ויבינו ויש בהם דעת רק כי הטבע שהוטבע בהם נמשך אחר המושכל. וכמו שאמרו ז"ל (עירובין ק' ב') למדנו גזל מנמלה צניעו' מחתול דרך ארץ מתרנגול. והרי כי הנמלה ידוע בה דבר זה שאינה גוזלת כלל, ואין דבר זה מהם מצד החכמה או יראת שמים, רק כי הטבע שהוטבע בהם נמשכים אחר מדה זאת היא הרחקת הגזל, וכן החתול אחר הצניעות והתרנגול אחר דרך ארץ. ודבר זה ג"כ כי המלך מסדר המין שלא יצאו מן הסדר הראוי, לפי שהמין הוא ראוי אל הסדר. וכמו שיש לאדם מלך שהוא מסדר עניניהם במוחש, כך יש לכל מין ומין מלכות. ואין הפי' שיש להם מלך ממש מולך עליהם, רק שהטבע שבהם נמשך אחר מלכות, שכמו שהמלך מסדר בני אדם, כך המין בטבע (שהוא מלך חכם) נמשך אחר זה וזהו המלך שיש להם ונמצא שיש להם מלך מצד הטבע שהוא (חכם) מנהיג אותם כמו שראוי.